

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér Intermediální tvorby III / škola Tomáše Vaňka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KOREKTIVNÍ VZTAHY: PARTY
CORRECTIVE RELATIONS: PARTY

Vypracoval/a: Kateřina Konvalinová
Vedoucí diplomové práce: doc. MgA, Tomáš Vaněk
Oponent/ka diplomové práce: MgA, Hana Janečková

Akademický rok 2019/2020

~ opening ~

Už pár let poměrně diletantsky, i když s jistou teoretickou základnou a podporou několika slavných textů, pozoruji ty běžné situace v mezilidských vztazích a to jak se propisují do celospolečenského fungování. A jak se naopak vnějšek propisuje do jednání jedince, do mých snů, tužeb a potřeb. Byl to především zájem o podobu jakéhosi nenápadného bio-hackingu, který probíhá od prvních minut života, převážně socializací či následně institucionalizací. Osvojování si chování a hodnot společnosti, do které se narodím, a jejich internalizace. Zajímalo mě, jakým způsobem se na tomto *programování* podílí kultura, filmy, hudba, obrazy, které nás obklopují i samotné držení těla. Jaké hodnoty, postoje, myšlenky s pomocí vizuální reprezentace dostávají prostor, jaké jsou třeba i nevědomě reprodukovány a udržovány a jaké prostředky, situace nebo vizuální kódy mohou způsobovat trhliny narušující status-quo či domnělou normalitu. Rozhodla jsem se proto svou textovou část diplomové práce pojmout jako jakýsi dosavadní soupis poznámek a mikro-objevů, který doufám lépe představí a popíše pozadí vzniku a uvažování nad částí praktickou. Věřím, že prezentované dílo bude schopné stát samo za sebe, nicméně kontext byl a bude čím dál důležitější. Omlouvám se předem té části čtenectva a posluchačstva, která je již otrávená přemírou subjektivity, bohužel jsem tuto polohu prozatím shledala nejvíce upřímnou a zábavnou.

„Láska je jedinou rozumnou a uspokojivou odpovědí na problém lidské existence. Každý společenský řád, který relativně vylučuje vývoj lásky, musí v delší perspektivě zaniknout svým vlastním rozparem se základními potřebami lidské přirozenosti. Analyzovat povahu lásky znamená uvědomit si, že lásky se dnes všeobecně nedostává, a znamená to kritizovat podmínky, které na tom nesou vinu. Věřit v možnosti lásky jako společenského, a ne jako výlučně individuálního je racionální víra založená na hlubokém pohledu do vnitřní povahy člověka.“

Erich Fromm (Umění milovat)

~ Manifest lásky ~

S tímto řekněme *antropologickým* výzkumem vlastního života jsem plus mínus začala na konci třetího ročníku (2017), kdy jsem v GAVU organizovala výstavu *Baby don't hurt me!* Jakýsi dvoutýdenní mini-festival na téma lásky jako společenské a politické vize. Umělecké prostředí jsem tak vnímala jako jedno z posledních autonomních sfér, kde se dá experimentovat, vymýšlet a propojovat, co se zdá být nepropojitelné. Kde je prostor dělat blbosti a přešlapy, ale prostě něco zkoušet. Bylo to také v době, kdy rezonovalo téma *Reinventing Horizons*¹, tak jsem si řekla, že bych přispěla nějakou příjemně tvořivou perspektivou třeba *láskou*. V rámci tohoto výstavního projektu se uskutečnila například přednáška Lukáše Likavčana o vynalézání tužeb, debata proč ještě nemůžeme mluvit o lásce, divadelně-pohybová lekce technik Augusta Boala či rituál magického socialismu. Mým příspěvkem byla video esej Manifest lásky, kterou jsem vnímala vyloženě v modernistickém modu - *“Tady je manifest, soupis ideálů. A teď jen vyřešit, jak se k nim přiblížit”*. Inspirována texty od Ericha Fromma², bell hooks³, Sary Ahmed⁴ a Věry Linhartové⁵ jsem si položila otázku *How to socialize love?*, a založila stejnojmenný blog na tumblr.com, který je nyní jakýmsi archivem mého uvažování.

~ terapie ~

V diplomové práci dále navazuji na svá předchozí díla ze série *Korektivních vztahů*, z nichž každý díl se snaží hlouběji rozpracovávat témata nastavená již zmíněným *Manifestem lásky*. Ať už se jedná o pokus rozpustit ego pomocí makrodosingu psilocybinu během psychedeliky asistované terapie, či vystoupení z komfortní zóny a učení se pokoře, sebereflexi a hledání hranic tvůrčího ega při setkání s jinou kulturní tradicí. Nebo jako nyní o snahu vyrovnat se s deziluzí, ztrátou, smutkem či únavou z neustálého vyjednávání životaschopnějších podmínek. Kdy hledání si útočiště pro

¹ publikace Reinventing Horizons, vydáno nakladatelstvím Display, první vydání 2016

² Erich Fromm, *Umění milovat*.

³ bell hooks, *All about love*.

⁴ Sara Ahmed, *The Cultural Politics of Emotions*.

⁵ Věra Linhartová, *Dům daleko a ubývání hlásky em*.

vytváření podmínek jiných může mít podobu kolektivního prožitku sounáležitosti a potřeby sdílení, které je ve videu ztvárněné metaforou rave party v prostorách bývalé budovy uměleckého průmyslu (nyní divadlo x10). Vždy byla výchozím bodem láska jako hodnotový klíč, který tvoří pojítko mezi k životu potřebnou různorodostí, nestálostí a pocitem ohrožení, strachem z neznáma a nejistotou doby v níž žijeme. Myslím, že právě probíhající pandemie vše ještě zviditelnila v té nejvyhrocenější verzi, chceme-li žít v klidu, je třeba si naslouchat a spolupracovat. A že člověk je tvor společenský a velmi trpí je-li sám, i když přemíra společenství může být někdy toxická.

Celou sérii dále protíná motiv terapeutického sezení. Už samotný název *Korektivní vztahy* je vypůjčený z této branže a popisuje řekněme typ vztahu mezi terapeutem a klientem. Tedy proces, kdy vstupujeme nebo spíš znovu vstupujeme do určitých situací a vztahů, které opět prožíváme a snažíme se v nich reflektovat naše chování a jednání. Terapeut může zastávat různé polohy a tedy i náš přístup k řešení se může měnit. Jako bychom měli rejstřík možného chování, takové skoro pokémony, které vysíláme k řešení problémů a mezi kterými můžeme volit.

V posledním díle dosavadní trilogie (mé diplomové práci) se však pozornost obrací více na postavu terapeutky/ta, která zatím nebyla explicitně ambivalentní nebo podezřelá. Co mě zneklidňuje, je zranitelnost a snadnější ovlivnitelnost lidí, kteří potřebují pomoc, protože neumí fungovat ve světě, který nastavil někdo jiný. A dá tedy rozum, že si jdou pro pomoc za někým, kdo se v tomto světě ví pohybovat. Terapeut-ka z toho pak tak trochu vychází jako dvojitý agent, věřím, že se mi upřímně snaží pomoci, ale né všechny moje problémy mají původ někde uvnitř mě. Co když únava a nechuť participovat, je důkazem rozumu a terapie jen sedativum odvádějící pozornost od skutečných problémů, kdy terapeut je vlastně agentem kontroly normálního chodu a běhu/statusu quo? Nic není černobílé a nesnažím se tvrdit, že celá psychoterapie je nefunkční, ale zajímá mě, *why therapy doesn't work*⁶ a blízcí přátelé volí sebevraždy. Protože ty lidi jsem znala a byli báječní, trápili se často pro svět venku, nad jehož problémy nedokázali mávnout rukou. A byly to právě

⁶ David Smail, *Why therapy doesn't work*.

ty vnější podmínky, které se na terapii nemohly vyřešit. Zároveň tyto terapie byli jedinou dostupnou pomocí.

Potíž je v tom, že současná psychologie problémy člověka zásadně individualizuje — často se má za to, že naše potíže mají příčinu výhradně někde uvnitř, v naší minulosti nebo v naší osobnosti. Za duševním utrpením hledáme individuální patologii. Snadno by se na to ale šlo dívat také tak, že nemoc člověka je odrazem světa, ve kterém žije.⁷

Léčíme někomu pracně duši, ale posíláme ho zpět do nemocného světa.⁸

-Zdeňka Voštová

Nevidím problém v naučení se schopnosti uvědomit si sama sebe, svých potřeb, pocitů a tužeb, je to důležitý emancipační proces, akorát nevidím tolik snahy s tím dále pracovat. Neučím se s lidmi vycházet, učím se, jak myslet na sebe a nepociťovat vinu a jak si prosadit svou. A s tímto principem mám nějak potíž se ztotožnit. V diplomové práci jsem se proto snažila tento, pro mě nepřesvědčivý, princip zachytit formou hraného dialogu mezi terapeutkou a klientkou (mnou). Kdy terapeutka má podobu jakési zombie, nemrtvé. Oči jsou zaslepené, chladné. Taková byrokratická mrtvolnost. Oči klientky zrcadlí vnitřní temno. Text je autorským scénářem, který částečně vychází z mých terapeutických sezení. Během nichž občas vytanulo nepochopení způsobené i jinou ideologickou půdou a názorovým kompostem. Což mě právě přivedlo k uvažování nad východisky různých terapeutických směrů a metod. Kdy zas a znova se jak nepříjemný komár navracela skutečnost, že politika chtě nechtě prokapává do všeho a neutrální není bílý, černý ani žádný čtverec.

⁷<https://denikreferendum.cz/clanek/31009-rozhovor-se-zdenkou-vostovou-dusevni-nemoc-muze-byt-i-odrazem-vnejsiho-sveta?fbclid=IwAR0R1cp5awQu8VZCJ5as4YmN8YPgCoAR79VeGIGIRUC0r5CWfgSLAFgnD5o>

⁸ tamtéž

~ dance&friends ~

Pro tento piece jsem zvolila podtitul *party*, který zároveň symbolizuje určitý katarzní moment. Vizualizace určité deziluze, vyčerpání, ale i procitnutí a hledání síly a vůle k změně. Což je spíš moje přání než skutečnost a odvolám se tím k určité magičnosti, pravěké domnělé funkci umění. Ve své práci dále navazuji více na linii klubu jako autonomní zóny, místa společného prožitku pospolitosti a radosti. Kde není nutné hodnotit a soupeřit, v podstatě takového malého kousku ráje a ostrůvku odporu, který vytváří naději, že *there is an alternative*. Důležitým motivem je samotný pohyb a tanec, jako velmi příjemný způsob jak nabývat sebevědomí, radosti z pohybu a funkční činnosti. Z toho vychází i celý obor taneční terapie, zahrnující různé směry a přístupy, nicméně podobného východiska. Jednak to jakým způsobem se naše každodenní realita a podmínky propisují do držení našeho těla a jak to ovlivňuje vnímání a náladu nás samých. Jsme-li nuceni strávit kvůli své obživě celé dny u počítače, nutně to ovlivňuje náš pohybový rozsah, který se zmenšuje a může způsobovat pocit slabosti či únavy. Tanec (či jiný pohyb ofkrs) pak může fungovat jako prostředek osvobození se od zajatých svalových struktur, který navrácí důvěru v pohybové schopnosti. Napadá mě i příměr tance jako přípravy na boj, jako je třeba tradice capoeiry či jávského jattilanu. Druhak je to tradice tance jako určitého rituálu, tance jako stavu transu, kdy se odpoutáváme od individuálního fyzického já. Jeremy Deller v dokumentu *Everybody In The Place*⁹, který zachycuje zrod house a rave scény v Británii, navíc přirovnává rave-parties (které se převážně konaly v opuštěných industriálních budovách) k tanci smrti, jakémusi obřadu konce určité éry. Mladí lidé tančí a často platí vstup na místa, kde dost pravděpodobně pracovali jejich předci. Dá se o tom uvažovat jako o druhu kolektivního transu a rituálu loučícího se s určitou představou světa (tehdy přerod od výroby ke službám). V tomto duchu mi přijde krásné, když se některé současné ilegální party konají v opuštěných domech a vilách jako například Romana Krejčíře. Je to jako tančit na hrobu zlatých devadesátek.

⁹ ke shlédnutí na youtube.com -> DELLER, Jeremy, 2019. dokument *Everybody In The Place - An Incomplete History of Britain 1984 -1992* by Jeremy Deller - YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 31.08.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Thr8PUAQuag>

Během této pouti táhnoucí se od Manifestu lásky jsem si postupně osvojila přístup tzv. autobiografické fikce, tedy že vycházím z určité osobní zkušenosti, kterou se snažím zobecnit a vytvořit na jejím základě nový příběh. Případně nacházet spojence, kteří by se k tomu uměli vztahout a svým způsobem porozumět. Byla bych ráda, když s diváky něco prožijeme a že si třeba řeknou: “jo, to znám!” nebo “neznám, ale je to zajímavé”. Také jsem si všimla, že většina mých audiovizuálních prací se snaží o jakýsi výstup z formátu videa a navázání kontaktu s divákem *tedy a ted*. Ať je to pobídka k zazpívání si karaoke Wicked Games, lekce jógy Nidry, face to face terapie nebo jako nyní vyzvání k tanci.

Obsahově video dělím na přibližně tři části, začíná rozhovorem (autorským textem) terapeutky a klientky, poté společným tancem a končí hudební složkou s taneční lekcí. To vše zamknuté v loopu tak, aby konec navazoval na začátek a větší část byla hudba. Formálně se tak trochu vracím k manifestu, aby se kruh uzavřel, který je také více hraný a stylizovaný. Řekla bych, že to souvisí i s facetimajmem, intsagramem, obličejovými filtrama či maskama a sociálními sítěmi, které během pandemie ještě víc než jindy nahrazovali fyzický kontakt, ale rozvádět to by bylo na dlouho. Chtěla jsem si zkusit pracovat s výraznou stylistikou, k čemuž mě inspirovali mimojiné práce od Roe Rosena, Ryana Trecartina nebo Ester Krumbachové či žánr stand-up comedy a reality show - ačkoli je mood mého videa dost jiný. Důraz taky kladu na hudební složku - dj set od Jany Chmelařové, který tvoří vlastně větší část, to aby si mohl divák nerušeně zatančit. Ráda pojmám výstavní prostor jako environment a přijde mi fajn, když to umění přehání, když člověk pokaždé vstupuje do jiného prostoru. Spektakulární instalace podle mě narušují zažitě normy našeho uvažování o prostoru. Když je pojetí prostoru okatě přehnané, vnímám ho s rezervou a chápu ho jako další možnou podobu reality. V tomto ohledu mě ovlivnilo gotické pojetí katedrál a práce s prostorem, barevností nebo světlem v ní. Návštěva gotického chrámu měla být celostním zážitkem. Mám ráda, když vstoupím do prostoru, který mě ihned vtáhne nebo někam přenese – ať už se jedná o galerijní prostor, křesťanský chrám nebo třeba Berghain. Obecně mě zajímají možnosti jiné nebo paralelní reality či změněné stavy vědomí - tedy jiné mody vnímání reality. Myslím, že podobně fungují ideologie. Ideologii chápu jako soubor schémat a kódů, na jejichž základě čtu realitu, ve které žiju. Změněné stavy vědomí, ať už z drog,

meditací, nebo prostřednictvím tance chápu jako jiné druhy bytí. Takže je vnímám jako prostředky možnosti uvažování o budoucnosti.

Tímto bych tedy ráda uzavřela šest let studia na akademii, bylo to občas fajn, občas divný, občas frustrující...ale ráda bych se v dobrém rozloučila. Už vím, že umělec je obratný syntetizátor a vykradač, ale odpověď na otázku pana Pospíšila, kde se vidím za pět let, stále netuším a jako mnoho mých soukmenovnic*ků se budoucnosti děším. Mezitím se snažím o kritický přístup k člověku i ke světu. Nicméně samotnou kritiku shledávám depresivní disciplínou a tak se obracím k romantice víry, vizionářství a utopím minulého i budoucího století. Věřím, že když láska, porozumění, péče o sebe, druhé a své okolí (živé i to neživé), ochota se domluvit a vzít v potaz jinakost, aby měl každý dostatek prostoru - budou hybnými proudy veřejného mínění, bude se žít ještě lépe. Terapie je pro mě forma intimního rozhovoru, který můžeme vést s úplně cizím člověkem a jeho vizí světa a celé setkání tak závisí na důvěře - oboustranné, že si chceme porozumět a pomoci. Tak, aby tento vztah mohl být vzájemně obohacující. Nevěřím totiž ničemu, co se tváří být ultimátně správný a pravdivý. ~~Člověk je mnohvrstevnatý chybující tvor, i když často s dobrými úmysly a každéj má právo se nasrat.~~ Jen bych chtěla dělat umění, které učí lásce, zpomalení a porozumění, radosti z vytváření jiných perspektiv, kde hrot se nemusí řešit hrotem a věci nemusí být, jak se zdají, kde danost ztrácí jasný obraz a tvar. Celá série *Korektivních vztahů* tak předkládá takový životem inspirovaný a přirozeně nedokončený katalog možností a lekcí *how to socialize love*. Zároveň se nechci tvářit, že něčemu rozumím, když tomu tak není ani vás o tom nechci přesvědčovat. Myslím, že se pohybujeme ve světě, kterému se nedá rozumět a naše umělecká branže je kór relativní žánr, neb co je umění dnes nemusí být už zítra. A tak jsem vás chtěla závěrem poprosit o snahu porozumět nedokonalostem mě i mým dílům vlastním.

s láskou K

Zdroje:

hook, bell, 2000. *All about love: new visions*. NY: Harper. ISBN: 0-06-095947-9

LINHARTOVÁ, Věra, 1968. *Dům daleko*. Praha: Mladá fronta. ISBN: 23-067-68

DELLER, Jeremy, 2019. dokument *Everybody In The Place - An Incomplete History of Britain 1984 -1992* by Jeremy Deller - YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 31.08.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Thr8PUAQuag>

CURTIS, Adam, 2016. dokument *The Century of the Self - Part 1 - 4*. *YouTube* [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 31.08.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DnPmg0R1M04>

FISHER, Mark, 2010. *Kapitalistický realismus*. Praha: Rybka Publishers. ISBN: 978-80-87067-69-7

MAGID, Václav, 2019. *Podmínky nemožnosti VII/VII: Psychopatologie planety*. Praha: Centrum pro současné umění, o. p. s. ISBN: 978-80-906915-6-8

HAQ, Nav, 2016. *Rave and Its Influence on Art and Culture*. London: Black Dog Publishing. ISBN: 978-1-910433-87-4

a život